

Roman Karwacki

Nowa Pięćdziesiątnica

Collectanea Theologica 60/1, 15-20

1990

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. ROMAN KARWACKI, SIEDLCE

NOWA PIĘCDZIESIĄTNICA

W drugim rozdziale Dziejów Apostolskich św. Łukasz napisał: „A gdy wypełnił się dzień Pięćdziesiątnicy, znajdowali się wszyscy razem na tym samym miejscu. I nagle stał się szum z nieba jakby nadchodzącego wichru gwałtownego i napełnił cały dom, w którym przebywali. I ukazały się im rozproszone języki jakby z ognia i spoczął (jeden) nad każdym z nich. I wszyscy zostali napełnieni Duchem Świętym i zaczęli mówić innymi językami, jak Duch (Święty) dawał im wypowiedzieć” (Dz 2,1—4). Pięćdziesiątnica stała się dniem wypełnienia obietnicy Jezusa Chrystusa danej apostołom (J 14,16.26; 15,26; 16,7n; Dz 1,8).

Wyraz Pięćdziesiątnica jest tłumaczeniem greckiego słowa *pentekosté* (łac. *Pentecoste*), które w języku świeckim starożytnej Grecji było używane od 4 w.p.Ch. jako termin techniczny przy rozliczeniach podatkowych i oznaczało pięćdziesiątą część wartości lub rzeczy, którą pobierało państwo, albo cło nakładane na wszystkie towary. W języku religijnym Żydów Pięćdziesiątnica oznaczała święto, początkowo żniw, a później nadania prawa na Synaju.¹ W Nowym Testamencie Pięćdziesiątnica oznacza dzień Zesłania Ducha Świętego, które nastąpiło pięćdziesiątego dnia po Zmartwychwstaniu Jezusa Chrystusa.

Pięćdziesiątnica Nowego Testamentu (albo inaczej mówiąc: Nowa Pięćdziesiątnica) jest wydarzeniem zbawczym. Dopełnia Boży plan zbawienia człowieka i świata. Ma wymiar trynitarny, eklezjalny i eschatyczny. Koncentrując się na tych wymiarach, można powiedzieć, że jest ona 1. objawieniem się Ducha Świętego jako trzeciej Osoby Trójcy Świętej, 2. czasem Kościoła i 3. otwarciem ku czasem ostatecznym.

1. Objawienie się Ducha Świętego jako trzeciej Osoby Trójcy Świętej

Zesłanie Ducha Świętego wśród towarzyszących znaków wichru i ognia znajduje się na linii teofanii Starego Testamentu.² Wy-

¹ Por. E. Lohse, *pentekosté*, w: ThWzNT, t. 6, 44—49; N. Adler, *Pfingsten*, w: LThK, t. 8, 421; X. Léon-Dufour, *Pięćdziesiątnica*, w: *Słownik Nowego Testamentu* (tłum. K. Romaniuk), Poznań 1981, 480; H. Haag, *Pfingstfest*, w: *Bibellerikon*, Leipzig 1969, 1370n; *Pfingstfest*, w: *Biblisches Wörterbuch*, Freiburg i. Br. 1971, 312; H. Langkammer, *Zielone Święta — Zesłanie Ducha Świętego*, w: *Słownik biblijny*, Katowice 1984, 160; Y. Congar, *Je crois en l'Esprit Saint*, t. 1, Paris 1981, 69.

² Por. *Wörterbuch zur biblischen Botschaft* (red. X. Léon-Dufour), Freiburg i. Br. 1981, s. 516.

daje się, że jest wręcz dopełnieniem tamtych teofanii. Były one bowiem, jak wskazuje na to grecki źródłosłów *phainesthai*, *phaneros*, *theophania*, ukazaniem się Boga za pośrednictwem pewnych zewnętrznych zjawisk dostrzegalnych zmysłami.³ Potwierdza to cud „języków”. Apostołowie mówili różnymi, obcymi dla siebie językami, głosząc wielkie dzieła Boże (Dz 2,4.11). A przy tym byli rozumiani przez tych, którzy ich słuchali, przybyszów z różnych krajów (Dz 2,5—11). To świadczyło o powołaniu do Kościoła wszystkich ludzi z różnych części świata.⁴

Teofania pierwszej po śmierci Jezusa Chrystusa Pięćdziesiątnicy jest ukazaniem się Ducha Świętego. Wprawdzie nie można przyjąć, że św. Łukasz wyraźnie wyznawał prawdę wiary wyrażoną dogmatem drugiego soboru ekumenicznego (Konstantynopol 381), to jednak z tekstu Dziejów Apostolskich wynika, że nie chodzi tu jedynie o tchnienie, które daje Bóg, ale o działanie samego Ducha Świętego.⁵ Apostołowie napełnieni Duchem Świętym mówili różnymi językami tak, jak im dawał mówić Duch Święty (Dz 2,4). Działanie Ducha Świętego jest działaniem Osoby. Potwierdzają to również inne wypowiedzi św. Łukasza zawarte w Dziejach Apostolskich, np. Duch Święty powiedział do Filipa (8,29), Piotra (10,19).

Przyjście w dniu Pięćdziesiątnicy Ducha Świętego, Osoby, Osoby Boskiej jest wypełnieniem obietnicy Boga Ojca i Chrystusa, co podkreślił św. Piotr, gdy po raz pierwszy przemówił do ludzi (Dz 2,33). Szczegóły tej obietnicy znajdują się w Janowym zapisie czwartej Ewangelii. Podczas Ostatniej Wieczery, w której uczestniczył św. Jan Apostoł, Jezus Chrystus zapowiedział zesłanie Ducha Świętego. Zapowiadany tu Duch Święty nosi wyraźnie cechy osobowe: Ojciec da Go uczniom (14,16), pośle Go uczniom (14,26), Duch Święty pochodzi od Ojca (15,26), weźmie z tego, co jest Ojca (16,14n), zostanie dany na prośbę Jezusa (14,16), wszystkiego nauczą uczniów i przypomni uczniom wszystko, co im Jezus powiedział (14,26), będzie świadczył o Jezusie (15,26), otoczy chwałą Jezusa, ponieważ weźmie z tego, co jest Jego i oznajmi uczniom (16,14), pośle Go uwielbiony Jezus (15,26; 16,7), Duch Święty jest Osobą Boską różną od Osoby Ojca i od Osoby Syna Bożego, Jezusa Chrystusa. Przychodzący w dniu Zielonych Świąt Duch Święty to Osoba Trójcy Świętej. Nowa Pięćdziesiątnica jest więc objawieniem Ducha Świętego jako trzeciej Osoby Trójcy Świętej.

Zesłanie Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy było wydarzeniem, które nigdy już w taki sposób się nie powtórzyło. Duch Święty pozostał w Kościele i w jego historii, która dzięki tej obecności nie jest tylko przeszłością, ale ciągle żywotnym „dziś”. Wspomnie-

³ Por. X. Léon-Dufour, [Teofanie], w: *Słownik Nowego Testamentu*, dz. cyt., 622.

⁴ Por. *Wörterbuch zur biblischen Botschaft*, dz. cyt., 516.

⁵ Por. Y. Congar, dz. cyt., 59.

nie tamtego wydarzenia znajdującego się na początku historii Kościoła, ciągle żywotnego w „dziś” Kościoła, jako Nowa Pięćdziesiątnica, weszło do liturgii Kościoła. Początkowo obchodzone jako zakończenie pięćdziesięciodniowego świętowania Wielkanocy. Misterium Wielkanocne traktowano wówczas jako pewną całość: zmartwychwstanie, wniebowstąpienie i Zesłanie Ducha Świętego. Dopiero pod koniec IV w. zaczęto obchodzić jako święto liturgiczne każdy moment tego jednego Misterium.⁶ Mimo to została zachowana także w liturgii całość Misterium Wielkanocnego wyrażająca się w trwającym pięćdziesiąt dni liturgicznym Okresie Wielkanocnym, co bardzo jasno ukazuje reforma liturgii Soboru Watykańskiego II. Jednakże nie obchodzono Pięćdziesiątnicy jako święta Ducha Świętego, Jego Osoby. Nie ma bowiem świąt poszczególnych Osób Trójcy Świętej. Pięćdziesiątnica pozostała Świętem Wielkanocnym. Jest ona bowiem świątecznym obchodem wydarzenia zbawczego, niejako zamykającego ziemskie bytowanie Jezusa Chrystusa, gdyż Nowa Pięćdziesiątnica to pełnia Paschy.⁷ Stanowi więc zakończenie, a zarazem początek, czas Kościoła, w którym Jezus Chrystus jest i działa przez swojego Ducha. Za sprawą Ducha Świętego Misterium Paschalne obejmuje wszystkie czasy, tworząc żywotne „dziś” zbawienia człowieka i świata.

2. Czas Kościoła

Sobór Watykański II poucza, że Jezus Chrystus „zanim został wzięty do nieba, założył swój Kościół”.⁸ Tenże sobór jeszcze raz przypomina, że Chrystus powstał od Ojca Ducha Świętego i że od Zesłania Ducha Świętego w dniu Pięćdziesiątnicy zaczęły się „dzieje apostołskie”.⁹ Rozpoczęły one czas Kościoła. Na to zwraca uwagę również Jan Paweł II. „Czas Kościoła rozpoczął się wraz z »przyjściem«, czyli zesłaniem Ducha Świętego na Apostołów, zgromadzonych w jerozolimskim wieczerniku wespół z Maryją, Matką Pana. Czas Kościoła rozpoczął się z chwilą, gdy owe obietnice i zapowiedzi, które tak wyraźnie odnosiły się do Pocieszyciela, do Ducha Prawdy, zaczęły z całą mocą i oczywistością wypełniać się na Apostołach, przesadzając o narodzeniu się Kościoła. Mówią o tym w wielkiej obfitości i na wielu miejscach Dzieje Apostolskie. Wynika z nich, że według świadomości pierwszej wspólnoty, której wiarę wyraża św. Łukasz, Duch Święty objął niewidzialne — a równocześnie poniekąd «wyczuwalne» — kierownictwo tych, którzy po odejściu Pana głęboko przeżywali osierocenie. Wraz z przyjściem Ducha Świętego poczuli się zdolni do tego, aby wypełniać powierzone im posłan-

⁶ Por. *tamże*, 56.

⁷ Por. *Wörterbuch zur biblischen Botschaft*, dz. cyt., 516.

⁸ Sobór Watykański II, *Dekret o działalności misyjnej Kościoła*, n. 5.

⁹ *Tamże*, n. 4.

nictwo. Poczuli się mężni. To właśnie sprawił w nich Duch Święty i nieustannie sprawia w Kościele poprzez ich następców. Łaska Ducha Świętego bowiem, której Apostołowie udzielili przez włożenie rąk swym pomocnikom, jest w dalszym ciągu przekazywana w konsekracji biskupiej. Biskupi następnie w sakramencie kapłaństwa czynią uczestnikami tego duchowego daru świętych szafarzy i troszczą się o to, by przez sakrament bierzmowania zostali nią umocnieni wszyscy odrodzeni z wody i Ducha; w ten sposób, można powiedzieć, trwa w Kościele łaska Pięćdziesiątnicy”.¹⁰

W pierwotnym tekście greckim symbolu wiary, zwanym Składem Apostolskim, wyznanie wiary w Ducha Świętego było jednocześnie wyznaniem wiary w Kościół. Istotna wypowiedź trzeciej części Symbolu wiary: „Wierzę w Ducha Świętego” wskazuje w pierwszym rzędzie nie na Ducha Świętego jako na trzecią Osobę Trójcy Świętej, ale na Ducha Świętego jako na dar Boga dla tych, którzy wierzą w Chrystusa.¹¹ Duch Święty, trzecia Osoba Trójcy Świętej, po zstąpieniu na apostołów i na całą gminę chrześcijańską nigdy już nie opuścił Kościoła.¹² Dlatego w świetle nowej Pięćdziesiątnicy pojmujemy Kościół jako miejsce działania Ducha Świętego w świecie.¹³

Wniebowstąpienie Jezusa kończy czas Jezusa, czas Jego ziemskiego życia, a Zesłanie Ducha Świętego, nowa Pięćdziesiątnica, rozpoczyna czas Kościoła. Wywyższony, uwielbiony Jezus posyła innego Parakleta — Ducha Prawdy, gdyż pierwszym Parakletem jest Jezus (1 J 2,1), pierwszy nosiciel i dawca Dobrej Nowiny, a Duch Święty inny Paraklet — Duch Prawdy przychodzi po Nim i za Jego sprawą, by dzieło Dobrej Nowiny zbawienia kontynuować w świecie przez Kościół.¹⁴ Jezus posyła Parakleta — Ducha Prawdy, który zawsze będzie z uczniami (J 14, 16—17), który wszystkiego nauczy i przypomni naukę Jezusa (J 14, 26), który będzie świadczył o Jezusie (J 15, 26—27), który przekona świat o grzechu, sprawiedliwości i o sądzie (J 16, 7—11), który doprowadzi uczniów do całej prawdy (J 16, 13—15).

Czas Kościoła jawi się tutaj nie tyle jako ciągła zmiana przemijających chwil, ale raczej jako nieustanne „dziś” człowieka w wspólnocie wiary. Czas Kościoła rozpoczęty nową Pięćdziesiątnicą to odpowiedź na nie kończące się pytania o sens życia, o kształt ludzkiej egzystencji tu i teraz: co robić, jak żyć, dokąd iść? Człowiek pojmuje swoje człowieczeństwo, swoją godność, kim jest, ku czemu zmierza. Duch Święty, Duch Prawdy prowadzi do całej prawdy, która

¹⁰ Jan Paweł II, encyklika *Dominum et vivificantem*, n. 25.

¹¹ Por. J. Ratzinger, *Einführung in das Christentum*, München 1985, 275.

¹² Por. J. A. Möhler, *Die Einheit in der Kirche*, Köln 1957, 8.

¹³ Por. J. Ratzinger, *dz. cyt.*, 279.

¹⁴ Por. Jan Paweł II, *enc. cyt.*, n. 3.

wyzwała. Jest to wolność nie „od”, ale „do”, do dobra, do piękna, do sprawiedliwości, do pokoju, do miłości — do Boga. Czas Kościoła to czas działania uświęcającej mocy Ducha Świętego, to czas zbawienia człowieka i świata, które dokonuje się przez Kościół. W Kościele bowiem Chrystus przez Ducha Świętego prowadzi dalej swe dzieło rozpoczęte w czasie ziemskiego życia, by wszystkich rozproszonych i zagubionych z powodu grzechu zgromadzić w domu Ojca niebieskiego.

3. Otwarcie ku czasom ostatecznym

W dniu nowej Pięćdziesiątnicy, po Zesłaniu Ducha Świętego, przemówił św. Piotr Apostoł do zgromadzonego tłumu, do pobożnych Żydów „z wszystkich narodów pod słońcem” (Dz 2,5). Św. Piotr powiedział wówczas, iż właśnie w tym Dniu, w święto Pięćdziesiątnicy „spełnia się przepowiednia proroka Joela (Jl 3, 1—5): »w ostatnich dniach — mówi Bóg — wyleję Ducha mego na wszelkie ciało i będą prorokowali synowie wasi i córki wasze, młodzieńcy wasi widzenia mieć będą, a starcy sny. Nawet na niewolników i niewolnice moje wyleję w owych dniach Ducha mego i będą prorokowali. I sprawię dziwy na górze — na niebie, i znaki na dole — na ziemi. Krew i ogień, i kłęby dymu, słońce zamieni się w ciemności, a księżyc w krew, zanim nadejdzie dzień Pański, wielki i wspaniały. Każdy, kto wzywać będzie imienia Pańskiego, będzie zbawiony«” (Dz 2, 16—21).

Wydarzenie nowej Pięćdziesiątnicy otwiera czasy ostateczne. Dlatego od początku Kościoła Jezusa uważa siebie za eschatyczny Lud Boży obdarzony Duchem Bożym i darami (np. prorocstwa, „charyzmatów”). Według świadectwa Dziejów Apostolskich jest On tym Duchem, który pozostaje ostatecznym sprawcą wszystkich rozstrzygających zdarzeń w Kościele Chrystusowym, często wbrew ludzkim zamiarom i planom, a przede wszystkim jest sprawcą historii Kościoła. Przez Ducha Świętego Jezus Chrystus objawia się jako *Kyrios*, Pan swego Kościoła.¹⁵ Dary Ducha Świętego cechują czasy ostateczne, ową epokę, która rozpoczęła się Wniebowstąpieniem, a zakończy się powtórным przyjściem Pana w dniu ostatecznym.¹⁶

Duch Święty „jest bowiem dany Kościołowi, aby w Jego mocy cała szeroko rozgałęziona i zróżnicowana wspólnota Ludu Bożego — trwała w nadziei: w tej nadziei, w której »już jesteśmy zbawieni« (Rz 8, 24). Jest to nadzieja eschatologiczna, nadzieja ostatecznego spełnienia w Bogu, nadzieja wiecznego królestwa, która się urzeczywistnia przez uczestnictwo w życiu trynitarnym. Duch Święty zo-

¹⁵ Por. J. Blank, *Geist, HL/Pneumatologie*, w: *Neues Handbuch theologischer Grundbegriffe*, t. 2, München 1984, 42.

¹⁶ Por. *Wörterbuch zur biblischen Botschaft*, dz. cyt., 517.

stał dany Apostołom jako Pocieszyciel — i dlatego jest Stróżem i Ozywicielem tej nadziei w sercu Kościoła”.¹⁷

Nowa Pięćdziesiątnica rozpoczyna eschatyczną drogę ku spełnieniu się tej nadziei, która zawieść nie może, gdyż jest złożona w Chrystusie (por. 1 Kor 15, 19; Ef 1, 12; 1 Tes 1, 3; 1 Tm 1, 1; Hbr 6, 19n). Dlatego Kościół jako oblubienica Baranka Jezusa Chrystusa, zwraca się w Duchu Świętym do swego Oblubieńca wołając: przyjdź. Świadczą o tym słowa Apokalipsy: „A Duch i Oblubienica mówią: »Przyjdź«” (Ap 22, 17) oraz „Mówi ten, który o tym świadczy: »Zaiste, przyjdę niebawem«. Amen. Przyjdź, Panie Jezu!” (Ap 22, 20).

DAS NEUE PFINGSTEN

Das neue Pfingsten ist ein Heilereignis, das den Plan Gottes bezüglich des Heils des Menschen und der Welt erfüllt. Es hat trinitarische, ekklesiale und eschatologische Dimensionen. Das neue Pfingsten ist eine Offenbarung des Heiligen Geistes als der dritten innertrinitarischen Person; es eröffnet die Zeit der Kirche, in der Christus durch den Heiligen Geist sein in der Zeit des irdischen Lebens beginnendes Werk weiterführt, um alle durch die Sünde zerstreuten und verlorenen Menschen im Hause des himmlischen Vaters zu versammeln; es ist die Öffnung für die Endzeit, es beginnt den eschatischen Weg in die Erfüllung der Hoffnung der Wiederkunft des Herrn, was die Worte der Apokalypse beweisen: „Und der Geist und die Braut sprechen: «Komm!»” (Ap 22,17), „Ja, ich komme bald!” (Ap 22,20).

¹⁷ Jan Paweł II, *enc. cyt.*, n. 66.